

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Науково-методична комісія
з підготовки іноземних громадян
Міністерства освіти і науки України**

ПРОГРАМА

з "Основ права"

**ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ
ПІДГОТОВЧИХ ФАКУЛЬТЕТІВ
ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ**

Харків 2007

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

" Р е к о м е н д о в а н о "

Науково-методичною комісією
з підготовки іноземних громадян
Міністерства освіти і науки України
" __ " _____ 2007 р. протокол № __
Голова _____ Б.А.Циганок

ПРОГРАМА*

з "Основ права"

ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ
ПІДГОТОВЧИХ ФАКУЛЬТЕТІВ
ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ

Укладач програми:

Т.В. Черниш, ст. викладач кафедри соціально-економічних наук підготовчого факультету (Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут")

Рецензенти:

Є.М. Мануйлов, докт. філософських наук, професор (Харківський університет повітряних сил імені І.Кожедуба)
І.О. Зінченко, канд. юридич. наук, доцент, (Національна юридична академія імені Ярослава Мудрого)
А.О. Червяцова, канд. юридич. наук, доцент, (Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна)

Відповідальний за підготовку:

Н.І. Нагайцева, канд. філ. наук, професор (Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут")

---

* Вивчення дисципліни "Основи права" починати з першого тижня другого семестру.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму з курсу "Основи права" розроблено для іноземних студентів, які готуються до навчання у вищих навчальних закладах України.

Конституція України 1996 року підтвердила намір українського суспільства побудувати в Україні правову державу й приєднатися до європейського співтовариства розвинених демократичних держав з високим рівнем правової культури громадян у суспільстві. На втілення цього завдання та прискорення адаптації іноземних студентів в Україні спрямована навчальна дисципліна "Основи права".

В сучасних умовах, коли йде подальше удосконалення правових інститутів незалежної України, поглиблення демократії, укріплення правових гарантій щодо реалізації та захисту прав і свобод громадян, особливого значення набуває формування у сучасного студента високого рівня юридичної обізнаності, правової свідомості та активної життєвої позиції. Незалежно від професійної спрямованості навчання юридична та права складові повинні бути невід'ємною частиною сучасної освіти і складати один із обов'язкових елементів підготовки іноземних громадян в Україні.

Під час вивчення дисципліни "Основи права" іноземні студенти повинні опанувати певний обсяг правових знань, а також навчитися використовувати отримані знання на практиці.

Основна мета викладання дисципліни "Основи права" на підготовчому факультеті для іноземних громадян:

1) дати іноземним студентам цілісну уяву про Україну, основи конституційного устрою, особливості соціально-політичного розвитку в сучасних умовах;

2) сформувати під час навчання в іноземних студентів певний обсяг правових знань з метою прискорення адаптаційних процесів до нового соціокультурного середовища. **Студент повинен:**

знати: – правову термінологію й лексику предмета;

– поняття держави, її ознаки, елементи й функції; держава Україна;

– поняття права, його ознаки й функції;

– права іноземних громадян в Україні;

– поняття правопорушення, ознаки й види; кримінальний злочин, поняття юридичної відповідальності та покарання;

- підстави для притягнення до дисциплінарної відповідальності;
- права робітників правоохоронних органів при виконанні своїх обов'язків стосовно іноземних громадян.

- вміти:**
- правильно та логічно відтворювати навчальний матеріал;
  - застосувати вивчений матеріал під час вирішення життєвих ситуацій;
  - правильно використовувати на практиці правову термінологію і основні положення чинного законодавства України для іноземних громадян та захищати свої права як споживача;
  - передбачати дії, що ведуть до правопорушень та попереджати ситуації, що призводять до правопорушень.

Відповідно до навчального плану підготовчих факультетів для іноземних громадян, які затверджені МОН України й залежно від напрямків підготовки, кількість аудиторних годин курсу "Основи права" наведено в таблиці 1, закінчується вивчення курсу складанням диференційного заліку.

Таблиця 1

Напрямок підготовки	Навчальні години (II семестр)		
	Аудиторні заняття	Самостійна робота студента	Загальна кількість
економічний, гуманітарний	30	20	50
інженерно-економічний, інженерно-технічний	24	22	46
охорони здоров'я біологічний, фізкультури, сільсько-господарський та інші	24	22	46

Примітка 1. Програма з "Основа права" в необхідному обсязі може впроваджуватися в навчальний процес на підготовчому факультеті факультативно та може бути використовувана як базова програма для навчання іноземних громадян на I курсі у вищих навчальних закладах України.

Примітка 2. Програма з "Основа права" може бути використовувана як базова програма для навчання іноземних громадян з юридичного напрямку підготовки.

Примітка 3. Навчальний план та програма можуть змінюватися в межах 15% (навчальний план) та 20% (програма).

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Тема 1. Поняття держави (6 годин)

Поняття держави та її ознаки. Сутність та соціальне призначення держави. Внутрішні функції держави: регулювання економічних відносин, охорона правопорядку, законності, прав і свобод громадян, соціальний захист населення. Зовнішні функції держави: оборона держави, підтримання міжнародного миру, всебічне співробітництво з іншими державами. Україна як демократична держава. Державні символи України: прапор, герб, гімн. Поняття форми держави. Види форм державного правління: монархія та республіка. Сутність влади. Організація державної влади в Україні. Президент України – глава держави. Верховна Рада України – єдиний орган законодавчої влади в Україні. Кабінет Міністрів України – орган виконавчої влади. Місцеві органи влади.

Тема 2. Поняття та ознаки права (2 години)

Право як особливий вид соціальних норм. Поняття та ознаки права, його особливості. Об'єктивне та суб'єктивне право. Соціальне призначення та функції права. Право в системі соціальних норм, його місце і роль. Закон як джерело права. Галузі права.

Тема 3. Конституція України як основний Закон держави та суспільства. Конституційний статус людини та громадянина в Україні (4 години)

Поняття Конституції, її юридична сутність, функції. Основи конституційного права України. Правовий стан людини в Україні. Види та структура правового статусу людини і громадянина. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні, їх гарантоване забезпечення. Право кожної людини на вільний всебічний розвиток своєї особистості за умови дотримання прав і свобод інших людей. Рівність всіх

громадян перед законом. Забезпечення рівноправності жінки та чоловіка. Поняття, сутність, принципи громадянства України.

Тема 4. Правовий статус іноземців в Україні (2 години)

Поняття "іноземці". Закон України "Про правовий статус іноземців". Особливості правового статусу іноземців, осіб без громадянства, біженців. Рівноправність всіх іноземців перед законом. Імміграція та тимчасове перебування іноземців в Україні. В'їзд іноземців в Україну і виїзд іноземців з України. Право на свободу та особисту недоторканність.

Тема 5. Особисті права та свободи іноземців в Україні (2 години)

Право на свободу совісті, слова та думки; вільний розвиток особистості, що не порушує права й свободи інших людей. Неможливість приниження людської гідності. Право на свободу пересування, таємниця кореспонденції. Шлюб та сімейні відносини. Недоторканність житла. Гарантія судового захисту прав, право на відшкодування моральних й матеріальних збитків.

Тема 6. Соціально-економічні права іноземців в Україні (2 години)

Трудова та підприємницька діяльність, оподаткування іноземців в Україні. Майнові та особисті немайнові права, відпочинок і охорона здоров'я. Соціальний захист іноземців в Україні. Наймання та придбання житла. Порядок набуття освіти іноземними громадянами.

Тема 7. Політичні права іноземців в Україні (2 години)

Статус біженця, надання притулку в порядку, передбаченому чинним законодавством. Набуття громадянства України, дозвіл на проживання. Захист прав іноземців в Україні. Заборона розпалювання релігійної во-

рожнечі та ненависті, а також образи почуттів громадян України та іноземців через їх релігійні переконання.

Тема 8. Правові відносини. Правомірна поведінка. Поняття правопорушення (2 години)

Поняття, ознаки, види правовідносин. Правомірна поведінка: поняття й ознаки. Поняття та ознаки правопорушення. Види правопорушень за галузями права. Найпоширеніші порушення іноземцями встановленого порядку перебування в Україні: проживання без необхідних документів, недотримання правил виїзду після реєстрації або пересування, працевлаштування, ухилення від виїзду після закінчення встановленого терміну перебування, порушення транзитного проїзду територією України. Сукупність взаємопов'язаних документів, що застосовуються в певній сфері діяльності іноземних громадян. Основні вимоги до юридичних документів: відповідність за призначенням, структура та достовірність.

Тема 9. Юридична відповідальність. Поняття злочину (2 години)

Юридична відповідальність: поняття та ознаки. Принципи та функції юридичної відповідальності. Види юридичної відповідальності: цивільна, адміністративна, дисциплінарна та кримінальна. Скорочення терміну перебування іноземних громадян в Україні. Депортація іноземців за кордони України. Що таке злочин та які його ознаки. Склад злочину. Кримінальна відповідальність та її підстави. Поняття і мета покарання. Система покарань.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Конституція України (Основний закон). – К.: Україна, 1996. – 54 с.
2. Збірник нормативно-правових документів з питань організації та підготовки в Україні фахівців для зарубіжних країн. – К., 2005. – 436 с.
3. Загальна теорія держави і права: Навч. посіб./ А.М.Колодій, В.В.Копейчиков, С.Л.Лисенков та інші; за ред. В.В.Копейчикова. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – 320 с.
4. Основи права України/ За ред. проф. В.Л.Ортинського. – Видання друге, доповнене і перероблене. – Львів: Оріяна–Нова, 2005. – 368 с.
5. Основы государства и права Украины в вопросах и ответах. – Харьков: Одиссей, 2000. – 416 с.
6. Основы правоведения Украины/ Кивалов С.В., Музыченко П.П., Крестовская Н.Н., Крыжановский А.Ф. – Харьков: Одиссей, 2003. – 368 с.
7. Чиркин В.Е. Конституционное право зарубежных стран: Учебник. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Юристъ, 2001. – 600 с.
8. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн: Підручник. – К.: Вища шк., 1997. – 264 с.

Додаткова література

1. Макаренко С.Н., Байлов А.В. Правоведение. Курс лекций: Учеб. пособие/ Под ред. С.Н.Макаренко. – М.: Приор, 2001. – 192 с.
2. Правоведение. Учебное пособие. – М.: Знание, 1999. – 320 с.
3. Спиридонов Л.И. Теория государства и права. Учебник. – М., 1995. – 304 с.

